

جزء شانزدهم

عمل صالح سرچشمه محبوبیت

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾

سوره مریم، آیه ۹۶

خدا مهر و محبت مسلمانانی را که کارهای
خوب می‌کنند، در دل‌ها می‌اندازد.

سُورَةُ هُودٍ

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ
الرَّحْمَنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ
الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّدَا ۖ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم
مِّن قَرْنٍ هَلْ يُحْسِبُ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٨﴾

سُورَةُ طهٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

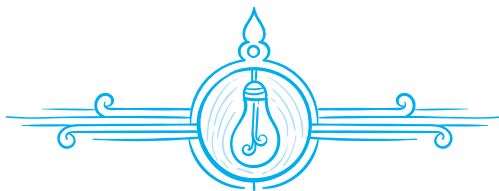
طه ﴿١﴾ مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ﴿٢﴾ إِلَّا تَذَكُّرَةً
لِّمَن يَخْشَى ﴿٣﴾ تَنزِيلًا مِّنْ خَلْقِ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى ﴿٤﴾
الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ﴿٥﴾ لَهُ وَمَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى ﴿٦﴾ وَإِن تَجَهَّرْ بِالْقَوْلِ
فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ﴿٧﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ
الْحُسْنَى ﴿٨﴾ وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿٩﴾ إِذْ رَأَىٰ أَنَارًا
فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ
أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿١٠﴾ فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَمْوَسَى ﴿١١﴾ إِنِّي
أَنَارُكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٢﴾

تلاوت آیه

مدرسه حفظ

بیانی از آیه شریفه

یکی از نیازهای فطری همه انسان‌ها نیاز به محبوبیت است؛ به گونه‌ای که انسان در هر موقعیتی که قرار داشته باشد به دنبال محبوبیت بیشتر است. البته برخی تمام تلاش خود را می‌کنند تا در بین زمینی‌ها محبوب شوند و برای به دست آوردن محبوبیت به راه‌های گوناگون متوسل می‌شوند. برخی گمان می‌کنند ثروت زیاد مایه محبوبیت در بین مردم است و تمام عمر خود را صرف افزایش ثروت می‌کنند، غافل از آنکه ثروت زیاد اگر موجب حسادت مردم نشود، موجب محبوبیت در بین آنان نخواهد شد و اگر هم کسانی به آنان توجه کنند، به دلیل علاقه به ثروت ایشان است، نه برای علاقه به خودشان.

عده دیگری گمان می‌کنند شهرت برای آنان محبوبیت می‌آورد و به همین سبب در صدد افزایش شهرت خود هستند؛ اما این گروه هم باید بدانند آنچه موجب محبوبیت واقعی است شهرت نیست. شهرت صرفاً در کوتاه‌مدت، توجه اشخاص را به سمت انسان جلب می‌کند، اما در درازمدت هیچ اثری در ایجاد محبوبیت ندارد.

گروه دیگری با تلاش برای به دست آوردن قدرت، به دنبال ایجاد محبوبیت‌اند و گمان می‌کنند با به دست آوردن قدرت در بین مردم محبوب می‌شوند، درحالی‌که قدرت نیز جز در مدت محدودی موجب محبوبیت ظاهری انسان نمی‌شود.

اما در این میان، عده دیگری به دنبال محبوبیت در نزد خدای متعال اند و تمام تلاش خود را معطوف به تحصیل رضایت او می کنند و می دانند که اگر او از آنها راضی شود، مردم نیز به آنان عشق خواهند ورزید.

خداوند متعال در آیه ۹۶ سوره مریم به سزدستیابی به محبوبیت پایدار و عمیق و همه جانبه اشاره می کند که عبارت است از ایمان و عمل صالح. ایمان که بازتابش در روح و فکر و گفتار و کردار انسان به صورت اخلاق عالیّه انسانی، مانند تقوا، پاکی، درستی، امانت، شجاعت، ایثار و گذشت تجلی کند، جذابیت فوق العاده ای دارد. حتی افراد ناپاک و آلوده هم از پاکان لذت می برند و از ناپاکانی همچون خود متنفرند. به همین دلیل، هنگامی که می خواهند همسر یا شریکی انتخاب کنند، تأکید دارند که طرف آنها پاک و نجیب و امین و درستکار باشد.

بر اساس آیه فوق و نیز با توجه به روایات اهل بیت علیهم السلام، چنانچه کسانی به دنبال ایمان و عمل صالح باشند، خدای متعال کاری می کند که محبت آنان در دل های مردم قرار گیرد و مردم شیفته آنان شوند.

در آینه آیات کریمه قرآن

■ «وَلَقَدْ نَادَانُوحٌ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ* وَخَبَّرْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ* وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ* وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ* سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ* إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ* إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ»^۱.

۱. سوره مبارکه صافات، آیه ۷۵-۸۱: «و نوح ما را ندا کرد [و ما ندایش را اجابت کردیم]. پس، ما به راستی نیکو اجابت کننده ای هستیم و او و خاندانش را از آن اندوه بزرگ نجات دادیم و تنها ذریه او را [در زمین] باقی گذاشتیم و در میان آیندگان برای او نام نیک به جا گذاشتیم. سلام بر نوح در میان جهانیان. به راستی ما نیکوکاران را این گونه پاداش می دهیم. بی تردید او از بندگان مؤمن ما بود.»

- «فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِنْ لَمْ يَأْتِ بِدَلِيلٍ لَأَنفَضُنَّ مِنْ حَوْلِكَ فَأَعُفْ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَنَاوِ رُحْمَ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ»^۱.
- «رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بُوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْنِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ»^۲.

در آینه روایات معصومان علیهم السلام

- امام علی علیه السلام: مَنِ اتَّقَى اللَّهَ أَحَبَّهُ النَّاسُ وَإِنْ كَرِهُوا.^۳
- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَكْرَمَ النَّاسِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ.^۴
- امام علی علیه السلام: إِذَا طَلَبْتَ الْعِزَّ فَاطْلُبْهُ بِالطَّاعَةِ.^۵
- امام علی علیه السلام: كَانَتْ أَلْفُهَا أَلْفُ الْعُلَمَاءِ إِذَا كَتَبَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ كَتَبُوا بِثَلَاثَةِ لَيْسَ مَعَهُنَّ رَابِعَةٌ مَنْ كَانَتْ هِمَّتُهُ آخِرَتَهُ كَفَاهُ اللَّهُ هِمَّهُ مِنَ الدُّنْيَا

۱. سوره مبارکه آل عمران، آیه ۱۵۹: «[ای پیامبر،] پس، به مهر و رحمتی از سوی خدا با آنان نرم خوی شدی، و اگر درشت خوی و سخت دل بودی، از پیرامونت پراکنده می شدند. بنابراین، از آنان گذشت کن و برای آنان آمرزش بخواه و در کارها با آنان مشورت کن و چون تصمیم گرفتی، بر خدا توکل کن؛ زیرا خدا توکل کنندگان را دوست دارد.»
۲. سوره مبارکه ابراهیم، آیه ۳۷: «پروردگارا، من برخی از فرزندانم را در دره ای بی کشت و زرع نزد خانه حرمت یافته ات سکونت دادم، پروردگارا، برای اینکه نماز را بر پا دارند. پس، دل های گروهی از مردم را به سوی آنان علاقه مند و متمایل کن و آنان را از انواع محصولات و میوه ها روزی بخش. باشد که سپاسگزاری کنند.»
۳. اربلی، کشف الغمّة فی معرفة الأئمّه، ج ۲، ص ۳۴۷: «هرکسی تقوای خدای متعال را پیشه کند، مردم او را دوست خواهند داشت؛ هرچند نخواهند.»
۴. ابن بابویه قمی، الأمالی، ج ۱، ص ۳۰۵: «کسی که دوست دارد از باکرامت ترین افراد باشد، تقوای خدا را پیشه کند.»
۵. تمیمی الآمدی، تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، ج ۱، ص ۲۸۵: «هرگاه به دنبال عزت بودی، آن را با طاعت خدا جست و جو کن.»

- وَمَنْ أَصْلَحَ سَرِيرَتَهُ أَصْلَحَ اللَّهُ عَلَانِيَتَهُ وَمَنْ أَصْلَحَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَصْلَحَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ.^۱
- أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا دَاوُدُ إِنِّي وَصَعْتُ خَمْسَةً فِي خَمْسَةِ وَالثَّاسِ يَطْلُبُونَهَا فِي خَمْسَةِ غَيْرِهَا فَلَا يَجِدُونَهَا... وَصَعْتُ الْعِزَّ فِي طَاعَتِي وَهُمْ يَطْلُبُونَهُ فِي خِدْمَةِ السُّلْطَانِ فَلَا يَجِدُونَهُ.^۲
 - امام علی علیه السلام: ثَلَاثُ خِصَالٍ تَجْتَلِبُ بِهِنَّ الْمَحَبَّةَ الْإِنْصَافَ فِي الْمُعَاشَرَةِ وَالْمَوَاسَاةُ فِي السَّيِّئَةِ وَالْإِنْطِوَاعُ وَالزُّجُوعُ إِلَى قَلْبِ سَلِيمٍ.^۳
 - امام صادق علیه السلام: ثَلَاثَةٌ ثَوْرَتْ الْمَحَبَّةَ: الدِّينُ، وَالنَّوَاضِعُ، وَالبَدْلُ.^۴
 - امام باقر علیه السلام: الْبِشْرُ الْحَسَنُ وَظِلَاقَةُ الْوَجْهِ مَكْسَبَةٌ لِلْمَحَبَّةِ وَقُرْبَةٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَعُجُوبُ الْوَجْهِ وَسُوءُ الْبِشْرِ مَكْسَبَةٌ لِلْمَقْتِ وَبُعْدٌ مِنَ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّكُمْ لَنْ تَسْعَوْا النَّاسَ بِأَمْوَالِكُمْ فَالْقَوْمُ بِظِلَاقَةِ الْوَجْهِ وَحُسْنِ الْبِشْرِ.^۵

۱. کلینی، الکافی، ج ۸، ص ۳۰۷: «شیوه فقیهان و دانشمندان این بود که چون به هم نامه می نوشتند، در آن سه جمله بود که چهارمی نداشت: ۱. هر که هم و همتش متوجه آخرت اوست خدا کار دنیای او را اصلاح می کند؛ ۲. هر که درون و نهاد خود را اصلاح کند خداوند برون و آشکار او را اصلاح می کند؛ ۳. هر که میان خود و خدای عزوجل را اصلاح کند خداوند تبارک و تعالی میان او و مردم را اصلاح می کند.»
۲. مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۴۵۳: «خدای متعال به حضرت داود وحی فرمود که ای داود، من پنج چیز را در پنج چیز قرار دادم، اما مردم آن را در پنج چیز دیگر می طلبند و به همین دلیل، هیچ گاه آن را نمی یابند: ... عزت را در بندگی خودم قرار دادم، درحالی که ایشان آن را در خدمت کردن به سلطان جور می جویند و آن را نمی یابند.»
۳. همان، ص ۸۲: «سه چیز است که با آنها محبت دیگران جلب می شود: انصاف در معاشرت در شدايد و مواسات در گرفتاری ها و توجه و بازگشت به قلب سلیم.»
۴. ابن شعبه الحرانی، تحف العقول عن آل الرسول ﷺ، ص ۳۱۶: «سه چیز است که محبت را جلب می کند: دین داری و تواضع و بخشش مال.»
۵. النوری الطبرسی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۸، ص ۴۵۳: «چهره شاداب و خوشرویی مهرآور و نزدیک کننده به خداست و چهره گرفته و بدروبی دشمنی آور و

- امام علی علیه السلام: مَنْ حَسَنَ ظَنُّهُ بِالنَّاسِ حَارَ مِنْهُمْ الْمَحَبَّةُ.^۱
- امام رضا علیه السلام: تَزَاوَرُوا تَحَابُّوا وَتَصَافَحُوا وَلَا تَحْتَشِمُوا.^۲
- امام علی علیه السلام: عَلَيْنَكُمْ بِالسَّخَاءِ وَحُسْنِ الْخُلُقِ فَإِنَّهُمَا يَزِيدَانِ الرِّزْقَ وَبُوجِبَانِ الْمَحَبَّةِ.^۳
- امام صادق علیه السلام: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله مَنْ أَحَبَّ النَّاسَ إِلَى اللَّهِ قَالَ أَنْفَعُ النَّاسِ لِلنَّاسِ.^۴
- قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صلی الله علیه و آله عَلَّمَنِي شَيْئًا إِذَا أَنَا فَعَلْتُهُ أَحَبَّنِي اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ وَأَحَبَّنِي النَّاسُ مِنَ الْأَرْضِ قَالَ فَقَالَ لَهُ إِرْغَبْ فِيمَا عِنْدَكَ سَيَحِبُّكَ اللَّهُ وَارْهَدْ فِيمَا عِنْدَ النَّاسِ يُحِبَّكَ النَّاسُ.^۵
- امام علی علیه السلام: الْمُنْصِفُ كَثِيرُ الْأَوْلِيَاءِ وَالْأَوْدَاءِ.^۶

- دورکننده از خداست. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: شما نمی توانید به همه مردم پول بدهید و به آنها کمک کنید. پس، با چهره شاداب و روی باز با آنها ملاقات کنید.»
۱. لیثی واسطی، عیون الحکم و المواعظ، ج ۱، ص ۴۶۲: «کسی که به مردم حسن ظن داشته باشد، از جانب ایشان محبت به دست می آورد.»
 ۲. فقه الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۳۳۸: «به زیارت یکدیگر بروید و همدیگر را دوست داشته باشید و مصافحه کنید و بی حیا نباشید.»
 ۳. تمیمی الآمدی، تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، ج ۱، ص ۴۴۹: «بر شما باد به سخاوت و خوش اخلاقی؛ چراکه این دو رزق را می افزاید و موجب محبت دیگران می شود.»
 ۴. مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۳۳۹: «از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله سؤال شد که محبوب ترین انسان هانزد خداوند چه کسانی هستند؟ حضرت فرمودند: نافع ترین مردم برای مردم.»
 ۵. ابن بابویه قمی، ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، ج ۱، ص ۱۸۲: «مردی به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله عرض کرد: چیزی به من یاد بدهید که اگر آن را انجام دهم، خدا از آسمان و مردم از زمین مرا دوست داشته باشند. حضرت فرمودند: به آنچه در نزد خداست رغبت داشته باش تا خدا تو را دوست بدارد و به آنچه در نزد مردم است بی میل باش تا مردم تو را دوست بدارند.»
 ۶. لیثی واسطی، عیون الحکم و المواعظ، ج ۱، ص ۲۰: «انسان منصف دوست و آشنای بسیاری دارد.»

■ امام علی علیه السلام: مَنْ سَجَدَ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ فَقَالَ فِي سُجُودِهِ رَبِّ لَكَ سَجَدْتُ خَاضِعاً خَاشِعاً ذَلِيلاً يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى مَلَأْتُكَتِي وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لِأَجْعَلََنَّ مَحَبَّتَهُ فِي قُلُوبِ عِبَادِي الْمُؤْمِنِينَ وَهَيَّبَتَهُ فِي قُلُوبِ الْمُنَافِقِينَ.^۱

در آینه کلام بزرگان

■ کلمه «ود» و «مودت» به معنای محبت است، و در این آیه شریفه وعده جمیلی از ناحیه خدای تعالی آمده که به زودی برای کسانی که ایمان آورده و عمل صالح می‌کنند، مودتی در دل‌ها قرار می‌دهد. دیگر مقید نکرده کدام دل‌ها؛ آیا دل‌های خودشان یا دل‌های دیگران؟ آیا در دنیا و یا در آخرت و یا بهشت؟ و چون مقید نکرده، وجهی ندارد آن را مانند بعضی‌ها مقید به بهشت کنیم، و به قول بعضی دیگر، مقید به قلوب همه مردم در دنیا کنیم، و یا مقید به قیودی دیگر بسازیم.

البته در روایات شأن نزول از طرق شیعه و اهل سنت آمده که آیه شریفه درباره علی علیه السلام نازل شده، و در بعضی دیگر که تنها از طرق اهل سنت نقل شده آمده که درباره مهاجرین حبشه نازل شده و در بعضی دیگر افراد دیگری نام برده شده... به هر حال، عموم لفظ آیه به عمومیتش باقی است، و همان‌طور که گفتیم، به هیچ قیدی مقید نیست.^۲

■ در کتاب الدر المنثور است که حکیم ترمذی و ابن مردویه از علی علیه السلام روایت کرده‌اند که گفت: از رسول خدا صلی الله علیه و آله از معنای آیه «سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا»

۱. مجلسی، بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۱۵۲: «کسی که بین اذان و اقامه سجده کند و در سجده بگوید: پروردگارا، برای تو سجده کردم، درحالی که من خاضع و خاشع و ذلیل هستم، خداوند می‌فرماید: ملائکه من، به عزت و جلال سوگند که محبت او را در قلوب بندگان مؤمنم و هیبت او را در قلوب منافقین قرار می‌دهم.»

۲. طباطبائی، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۴، ص ۱۵۴.

پرسیدم که چیست؟ فرمود: محبت در قلوب مؤمنین و ملائکه مقربین. یا علی، خداوند به مؤمنین سه چیز داده: اول مقت و محبت، دوم حلاوت، سوم مهابت در قلوب صالحان.^۱

■ ایمان سرچشمه محبوبیت

در این آیه و دو آیه بعد، باز هم سخن از مؤمنان با ایمان و نیز ظالمان و ستمگران بی ایمان، و سخن از قرآن و بشارت‌ها و اندازهای آن است. نخست می‌فرماید: «مسلماً کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام داده‌اند خداوند رحمان محبتی برای آنان در دل‌ها قرار می‌دهد»؛

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾.

ایمان و عمل صالح بازتابی دارد به وسعت عالم هستی، و شعاع محبوبیت حاصل از آن تمام پهنه آفرینش را فرا می‌گیرد. ذات پاک خداوند چنین کسانی را دوست دارد، نزد همه اهل آسمان محبوب‌اند، و این محبت در قلوب انسان‌هایی که در زمین هستند پرتوافکن می‌شود.

روایات متعددی در شأن نزول این آیه از پیامبر اکرم ﷺ نقل شده است که نشان می‌دهد نخستین بار این آیه در مورد علی ﷺ نازل گردیده است، ولی نزول این آیه در مورد علی ﷺ به عنوان یک نمونه اتم و اکمل است؛ و مانع از تعمیم مفهوم آن در مورد همه مؤمنان با سلسله مراتب نخواهد بود.^۲

■ ایمان و کار شایسته کلید محبوبیت نزد مردم است: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ... وُدًّا﴾. هرگاه دیدیم محبوبیت ما کم شده، عقیده یا عملکرد خود را تجزیه و تحلیل کنیم؛ زیرا که وعده خداوند تخلف ندارد.^۳

۱. همان، ص ۱۵۹.

۲. مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۱۰۷.

۳. قرائتی، تفسیر نور، ج ۵، ص ۳۱۴.

■ رمز محبوبیت امام خمینی رحمة الله عليه

امام این خصوصیات را داشت: انسانی بود شجاع، انسانی بود باحکمت و باتدبیر، انسانی بود پارسا و پرهیزکار و دل بسته به خدای بزرگ، دل باخته به ذکر الهی؛ امام مردی بود ظلم ستیز؛ با ظلم کنار نمی آمد، با ظلم مبارزه می کرد؛ حامی مظلوم، استکبار ستیز؛ امام مردی بود عدالت خواه، طرف دار مظلومان، حامی مظلومان؛ اهل صداقت، با مردم صادق بود، با مردم همان جوری سخن می گفت که دل او بود و احساس قلبی او بود؛ با مردم صادقانه رفتار می کرد؛ در راه خدا اهل مجاهدت بود، آرام نمی نشست، دائم در حال مجاهدت بود؛ [مصدق] این آیه شریفه: ﴿فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ﴾؛ از یک کار بزرگ که فراغت پیدا می کرد، چشم به یک کار بزرگ دیگری می دوخت و آن را دنبال می کرد؛ اهل مجاهدت فی سبیل الله بود. اینها عوامل جاذبه امام است. این خصوصیات در امام مجتمع شده بود. هرکسی با این خصوصیات باشد، دل ها به سمت او جذب می شود؛ اینها همان عمل صالحی است که خدای متعال می فرماید: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾. این وعده الهی است؛ این محبت ها هم محبت های الهی است؛ محبت های تبلیغی و تحمیلی و تلقینی نیست؛ کار خداست؛ دست خداست.^۱

■ رمز محبوبیت ملت ایران

اگر شما مردم اخلاص و ایثار نداشتید و فداکاری نشان نداده بودید، خدا این گونه از شما حمایت نمی کرد. این هنر ایمان و عمل صالح است. هر جا ایمان و عمل صالح باشد، لطف خدا وجود دارد: من كان لله كان الله له. اینها که دروغ نیست؛ واقعیات عالم هستی است. وقتی ملتی خودش را در

۱. بیانات امام خامنه ای در مراسم سی امین سالگرد رحلت امام، ۱۳۹۸/۳/۱۴.

خدمت خدا و اهداف الهی می‌گذارد، خدا هم تمام نیروهای عالم طبیعت را در خدمت آن ملت قرار می‌دهد و لطف خودش را شامل حال آنها می‌کند.^۱

■ رمز محبوبیت جمهوری اسلامی

دو جور جاذبه در جمهوری اسلامی بود و هست و باید این دو جور جاذبه حفظ بشود؛ [چون] ملت‌ها را به خودش جذب می‌کند: یک جاذبه سیاسی، یک جاذبه معنوی. ...

جاذبه معنوی هم همین توجه به ایمان الهی، ایمان دینی در نظام اسلامی است. این جاذبه دارد؛ این خیلی جاذبه دارد. در این دنیای مادی، جوان‌ها در همین کشورهای به اصطلاح پیشرفته و متمدن، احساس پوچی می‌کنند. این را امروز دانشمندان و متفکران خود آنها هم دارند بیان می‌کنند؛ احساس پوچی می‌کنند، احساس بی‌فایده‌گی می‌کنند، روز به روز خودکشی‌ها زیاده‌تر می‌شود. ایمان دینی به آنها احساس پناه می‌دهد. این هم در جمهوری اسلامی یک جاذبه است.^۲

در آینه شعر و حکایت

جوانی گمنام عاشق دختر پادشاهی شد. رنج این عشق او را بیچاره کرده بود و راهی برای رسیدن به معشوق نمی‌یافت. مردی زیرک از ندیمان پادشاه که دل باختگی او را دید و جوانی ساده و خوش قلبش یافت، به او گفت پادشاه اهل معرفت است. اگر احساس کند که تو بنده‌ای از بندگان خدا هستی، خودش به سراغ تو خواهد آمد.

۱. بیانات امام خامنه‌ای در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۶۸/۴/۱۹.

۲. بیانات امام خامنه‌ای در دیدار پیشکسوتان و فعالان دفاع مقدس و مقاومت،

۱۴۰۳/۷/۴.

جوان به امید رسیدن به معشوق، گوشه‌گیری پیشه کرد و به عبادت و نیایش مشغول شد؛ به طوری که اندک‌اندک مجذوب پرستش شد و آثار اخلاص در او تجلی یافت.

روزی گذر پادشاه بر مکان او افتاد، احوال وی را جویا شد و دانست که جوان بنده‌ای با اخلاص از بندگان خداست. همان جا از وی خواست که به خواستگاری دخترش بیاید. جوان فرصتی برای فکر کردن طلبید و پادشاه به او مهلت داد.

همین که پادشاه از آن مکان دور شد، جوان وسایل خود را جمع کرد و به مکانی نامعلوم رفت. ندیم پادشاه از رفتار جوان تعجب کرد و به جست‌وجوی او پرداخت تا دلیل این تصمیم را بداند. بعد از مدت‌ها جست‌وجو او را یافت. گفت: تو در شوق رسیدن به دختر پادشاه آن‌گونه بی‌قرار بودی. چرا وقتی پادشاه به سراغ تو آمد و ازدواج با دخترش را از تو خواست، از آن فرار کردی؟

جوان گفت: اگر آن بندگی که برای رسیدن به معشوق بود، پادشاهی را به در خانه‌ام آورد، چرا قدم در بندگی‌ای نگذارم که پادشاه جهان را در خانه خویش ببینم؟

بندگی کن تا که سلطنت کنند
تن رها کن تا همه جانت کنند
خوی حیوانی سزاوار تو نیست
ترک این خو کن که انسانت کنند
چون نداری درد، درمان هم نخواه
درد پیدا کن که درمانت کنند

بنده شیطانی و داری امید
 که ستایش همچو یزدانت کنند؟
 سوی حق نارفته، چون داری طمع؟
 همسر موسی بن عمرانست کنند؟
 از چه شهوت قدم بیرون گذار
 تا عزیز مصر و کنعانت کنند
 بگذر از فرزند و جان و مال خویش
 تا خلیل الله دورانست کنند
 سر بنه در کف، برو در کوی دوست
 تا چو اسماعیل، قربانت کنند
 جسم لاهوتی اگر داری، بیا
 تا به بزم قرب، مهمانت کنند
 چون علی علیه السلام در عالم مردانگی
 فرد شو تا شاه مردانت کنند
 همچو سلمان، در مسلمانی بکوش
 ای مسلمان، تا که سلمانت کنند
 تا توانی در گلستان جهان
 خار شو تا گل به دامانت کنند
 همچو خاک افتادگی کن، پیش از آن
 که به زیر خاک پنهانت کنند^۱

۱. حسینی جوهری، خزائن الاشعار.

- در سلام کردن به هم‌کلاسی‌ها یا همکاران پیش‌دستی کنیم و این کار را با خوش‌رویی انجام دهیم.
- هر هفته با یکی از خویشاوندان تماس بگیریم و احوال او را جویا شویم و اگر متوجه مشکلی شدیم، برای رفع آن بکوشیم.
- به همسایه‌ها ابراز مودت کنیم. در غم و شادی همسایه‌ها شریک شویم و به اتفاقات مهم زندگی آنها بی‌توجه نباشیم.
- برنامه‌ای ماهیانه در قالب مهمانی، جلسه قرآن، روضه خانگی و... برای دیدار دوستان خود داشته باشیم.

محبوبیت واقعی از کجا می‌آید؟

یکی از نیازهای اساسی انسان محبوبیت است. فرقی نمی‌کند فقیر باشیم یا ثروتمند، مشهور باشیم یا گمنام؛ درون همه ما میل به این هست که دوست‌داشتنی باشیم. اما سؤال این است: محبوبیت واقعی از کجا می‌آید؟ آیا ثروت، شهرت یا قدرت می‌تواند آدم‌ها را واقعاً محبوب کند؟

عده‌ای به ثروت چنگ می‌زنند و گمان می‌کنند پول همه چیز را می‌سازد. تصور می‌کنند وقتی حساب بانکی‌شان پر باشد، در چشم دیگران جذاب‌تر خواهند شد. اما حقیقت چیز دیگری است: ثروت شاید نگاه‌ها را به سمتمان جلب کند، اما آنچه مردم را مجذوب می‌کند، خود ما نیستیم، بلکه پولی است که در اختیار داریم. این توجه کوتاه‌مدت است و با کم‌رنگ شدن پول، علاقه‌ها هم محو می‌شوند.

گروهی دیگر به شهرت دل می‌بندند. خیال می‌کنند اگر معروف شوند، محبوب هم خواهند شد. شاید در ابتدا، نگاه‌ها به سمتشان جلب شود، اما شهرت به تنهایی، دوام ندارد. شهرت می‌تواند مردم را کنج‌کاو کند، ولی قلب‌ها را به دست نمی‌آورد؛ به خصوص اگر پشت این شهرت، چیزی جز پوچی نباشد.

قدرت هم یکی دیگر از راه‌هایی است که عده‌ای برای محبوب شدن انتخاب می‌کنند. آنها گمان می‌کنند اگر دیگران به آنها وابسته باشند، احترام و محبت هم به دنبال آن خواهد آمد. اما قدرت نیز بیشتر از آنکه محبت ایجاد کند، ترس و احترام ظاهری می‌آورد. آدم‌ها ممکن است به فرد قدرتمند احترام بگذارند، اما اینکه عاشقانه او را دوست داشته باشند، چیزی نیست که قدرت بتواند تضمینش کند.

چگونه ایمان و عمل صالح محبوبیت ایجاد می‌کند؟

اما خداوند در آیه ۹۶ سوره مریم، یک راه ساده و روشن برای محبوب شدن نشان داده است: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾؛ «کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند، خداوند رحمان محبتی برای آنان در دل‌ها قرار می‌دهد.» امیرالمؤمنین علیه السلام بر اثر ایمان و عمل صالح به این نقطه عالی از محبوبیت رسیدند؛^۱ بله، ایمان و

۱. عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: جَاءَ [أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ] عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام وَقُرَيْشٌ فِي حَدِيثٍ لَهُمْ فَلَمَّا رَأَوْهُ سَكَتُوا فَسَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ فَجَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله فَمَا أَحَدٌ مِنْ قُرَيْشٍ وَلَا مِنْ وَجُوهِ الْعَرَبِ إِلَّا وَقَدْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ بُغْضٌ لِي أَحَدٌ مِنْ قُرَيْشٍ وَلَا مِنْ وَجُوهِ الْعَرَبِ إِلَّا وَقَدْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ بُغْضٌ لِي فَأَدْعَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ لِي مَحَبَّةً فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله [عَلَيْهِ السَّلَامُ] حَتَّى نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾ فَقَالَ [النَّبِيُّ] يَا عَلِيُّ إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَنْزَلَ فِيكَ آيَةً مِنْ كِتَابِهِ وَجَعَلَ لَكَ فِي قَلْبِ كُلِّ مُؤْمِنٍ مَحَبَّةً (تفسير فرات کوفی، ص ۲۵۰)؛ «روزی امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام نزد گروهی از قریش رفتند، درحالی‌که آنان مشغول گفت‌وگو بودند. وقتی علی علیه السلام را

عمل صالح. خداوند وعده داده است کسانی که ایمان بیاورند و کارهای شایسته انجام دهند، در دل‌ها جا باز می‌کنند؛ محبتشان در دل مردم می‌نشیند و این محبوبیت ماندگار است.

این محبوبیت کار خود خداست: **مَنْ أَصْلَحَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ أَصْلَحَ اللَّهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ**^۱ «هرکسی رابطه خودش را با خدا اصلاح کند، خدا رابطه او را با مردم اصلاح می‌کند.» محبت مردم نتیجه ارتباط عمیق با خداست. دیدیم که حضرت امام چقدر محبوب بودند، حاج قاسم چقدر محبوب بود. تشییع جنازه حاج قاسم در ایران و جهان چه خبر بود؟ این همه محبت از کجا آمد؟ از آن ایمان و عمل صالح.

ایمان و عمل صالح چیزی فراتر از ظاهر

ایمان و عمل صالح چیزی فراتر از ظاهر است. کسی که ایمان دارد، این ایمان در رفتار و گفتارش دیده می‌شود. چنین کسی اهل دروغ نیست، امانت‌دار است، گذشت دارد و برای دیگران خیر می‌خواهد. این ویژگی‌ها همان چیزی است که دل‌ها را به تسخیر درمی‌آورد.

شاید دیده باشید که حتی آدم‌هایی که چندان اهل دین و ایمان نیستند، وقتی با فردی پاک و درستکار روبه‌رو می‌شوند، احترام خاصی برای او قائل می‌شوند. دلیلش این است که پاکی و درستی خواسته قلبی همه ماست. ما درون خودمان میل به خوبی و پاکی داریم و وقتی کسی را

دیدند، سکوت کردند (حضور حضرت برایشان خوشایند نبود). این وضعیت برای حضرت علی علیه السلام سنگین و ناخوشایند بود. پس، نزد پیامبر صلی الله علیه و آله رفتند و عرض کردند: هیچ‌کس از قریش یا بزرگان عرب نیست که به من کینه و بغض نداشته باشد. از خدا بخواهید که محبت من را در دل‌های مؤمنان قرار دهد. پیامبر صلی الله علیه و آله در پاسخ سکوت کردند تا اینکه این آیه نازل شد. پس پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: ای علی، خداوند درباره تو آیه‌ای از کتاب خود نازل کرده و محبت تو را در دل هر مؤمنی قرار داده است.»

۱. ابن خالد برقی، المحاسن، ج ۱، ص ۲۹.

می‌بینیم که این ویژگی‌ها را دارد، ناخودآگاه جذب او می‌شویم. برعکس، آدم‌های ناپاک هر قدر هم ثروتمند یا مشهور باشند، در دل مردم جای ندارند. ممکن است از آنها بترسند یا برای منافعشان به آنها نزدیک شوند، اما این محبت واقعی نیست.

چرا دنبال بیراهه‌ها برای محبوبیت می‌رویم؟

حالا اگر ایمان و عمل صالح این قدر مهم است، چرا برخی به جای این راه ساده و تضمینی، به دنبال راه‌های دیگر می‌روند؟ شاید چون ایمان و عمل صالح نیاز به تلاش و صبر دارد. برای ایمان، باید دل را از وابستگی‌ها پاک کرد. برای عمل صالح، باید با نفس مبارزه کرد. این کار آسانی نیست، ولی نتیجه‌اش ماندگار است.

جالب است بدانید که خداوند در کنار این وعده، خودش هم راه را برای محبوب شدن آسان کرده است. این یعنی برای محبوب شدن، نیازی نیست کار خاصی بکنیم. فقط کافی است به دستورهای خداوند عمل کنیم و بقیه‌اش را به او بسپاریم.

این محبت، تنها به مردم محدود نمی‌شود. حتی طبیعت هم با انسان مؤمن و درستکار مهربان‌تر است. حیوانات، درختان و حتی زمین به کسی که با ایمان زندگی می‌کند، احساس آرامش می‌دهند.

ایمان و عمل صالح دست در دست هم

اما نکته ظریف دیگری نیز در این آیه هست: ایمان و عمل صالح دست در دست هم دارند؛ یعنی نمی‌شود فقط ایمان داشت، ولی عمل نکرد، یا فقط عمل کرد بدون ایمان. این دو مثل دو بال پرواز هستند که بدون یکی، پرواز ممکن نیست.

محبت الهی چیزی است که همه ما در عمق وجودمان به آن نیاز

داریم. وقتی خداوند از کسی راضی باشد، این رضایت به شکل محبت در دل‌ها منعکس می‌شود. این همان محبوبیتی است که ریشه‌دار است و هیچ چیزی نمی‌تواند آن را از بین ببرد.

محبت واقعی چیزی نیست که با پول، شهرت یا قدرت به دست بیاید. این یک هدیه الهی است که فقط با پاکی دل و رفتار نیکو به دست می‌آید. پس، اگر دوست داریم محبوب باشیم، از خودمان بپرسیم: چقدر به خداوند ایمان داریم؟ چقدر کارهای شایسته انجام داده‌ام؟ محبوبیت واقعی از همین جا شروع می‌شود.

